

ЛЕКЦІЯ 11

БЛОК 4.

ЧАСТИНА 4

Митниця та правила походження: що це?

Митниця

Ще один надзвичайно важливий захід нетарифного регулювання торгівлі — процес переміщення товарів через митний кордон країни, тобто проходження митного та інших видів контролю. Від того, наскільки швидко, просто та дешево можна переміщувати товари між країнами, багато в чому залежить успішність зовнішньої торгівлі країни, зокрема й можливість вбудуватись у глобальні ланцюги вартості.

У межах ПВЗВТ Україна зобов'язалася застосовувати митні процедури, які будуть, зокрема, стабільними, всеосяжними, пропорційними, прозорими, передбачуваними, недискримінаційними, неупередженими, та які будуть застосовувати уніфіковано та ефективно.

Для цього потрібно:

гармонізувати законодавство з європейським;

автоматизувати процедури;

перейти на електронний документообіг;

використовувати єдині адміністративні документи;

приєднатися до Нової комп'ютеризованої транзитної системи ЄС;

застосовувати спрощені процедури для компаній, які мають бездоганну репутацію;

посилювати співпрацю митних органів;

обмінюватися інформацією та здійснювати спільний контроль.

Цікаво, що паралельно з процесом імплементації зобов'язань в межах ПВЗВТ Україна має досягати тих самих цілей і у межах нової Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі. Переговори щодо неї завершилися у грудні 2013 року, під час Міністерської конференції СОТ на Балі. А сама Угода набула чинності у 2017 році.

Зупинимося на кількох важливих елементах реформи митниці та митного законодавства, які зараз з перемінним успіхом відбуваються в Україні.

Один з них — запровадження інституту авторизованих економічних операторів. Це компанії з бездоганної репутацією, для яких митні процедури максимально спрощують (звичайно, якщо ці компанії визнають такими відповідно до певних критеріїв). Україна зобов'язалася наблизити своє законодавство у цій сфері до європейського й нарешті почати використовувати цей інструмент зниження нетарифних обмежень торгівлі. До того ж, Україна та ЄС домовилися про можливість взаємного визнання авторизованих економічних операторів, що значно полегшує зовнішню торгівлю.

Також Україна має приєднатися до двох Європейських конвенцій: Конвенції про єдиний режим транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. Найважливішим кроком у цьому напрямку стане прийняття України до Нової комп'ютеризованої транзитної системи, яка дозволяє торговим операторам подавати стандартні транзитні декларації в електронному вигляді. Це також підвищує прослідковуваність товарів у процесі експорту чи імпорту.

Правила походження

Створення зони вільної торгівлі передбачає скасування ввізних мит між країнами. Очевидно, що такими можливостями хочуть скористатися не лише виробники країн, які уклали преференційну угоду, але й виробники інших країн, які не мають аналогічних преференцій. Але якщо преференції, надані в межах двосторонньої угоди, можуть використовувати всі інші країни, угода втрачає сенс. Саме тому кожна угода про вільну торгівлю містить чіткі правила походження, які дозволяють відрізнити товари, на які поширюються надані взаємні торговельні преференції, від тих, на які вони не поширюються.

Як зрозуміти, чи відповідає товар правилам походження, які закладені в ПВЗВТ?

Якщо товар цілком вироблено в країні, питань щодо його походження не виникає. На нього поширюються торговельні преференції. Для частини товарів обов'язково, щоб вони цілком були вироблені в країні-учасниці ЗВТ, або щоб їхні ключові складові повністю походили з країни-учасниці. Це стосується насамперед сільськогосподарських товарів та продовольства.

Але вимога «цілком вироблені або вирощені» насправді досить обмежує, особливо у наш час, коли значно дешевше купити і привезти матеріали та запчастини з багатьох країн світу, аніж виробляти все у себе. Тому в правилах походження використовують ще й іншу вимогу — правило «достатньої обробки». Товари, що були отримані з матеріалів, які не були цілком вироблені в цій країні, все одно розглядають як такі, що походять з цієї країни, якщо вони пройшли в ній достатню обробку.

Водночас, термін «достатня обробка» досить сильно відрізняється для різних товарів. Це може бути вимога зміни коду товару у товарній класифікації, вимога щодо рівня переробки іноземних матеріалів, встановлення максимального відсотка вартості товару, який може припадати на іноземні складники, або їхня комбінація.

Тобто, щоб використати торговельні преференції, надані ПВЗВТ, не можна просто взяти й почати експортувати в ЄС. Спочатку треба переконатися, що експортер виробляє товар, який розглядатимуть як такий, що походить з України.

В ПВЗВТ є так зване правило двосторонньої кумуляції. Якщо під час виробництва в Україні використали матеріали, що походять з ЄС, їх будуть розглядати як «неіноземні», коли визначатимуть походження для експорту в ЄС. Аналогічно це правило діє й для ЄС. Отже, країни-учасниці ЗВТ можуть використовувати матеріали одна одної без ризику порушити правила походження.

Пан-Європейсько-Середземноморська конвенція з правил походження (скорочено – Пан-Євро-Мед) — це наступний крок у спрощенні виконання правил походження. Вона дозволяє розглядати матеріали з країн-учасниць конвенції, як «неіноземні» під час визначення походження товарів. Це називається «діагональна кумуляція». Якщо в межах «двосторонньої кумуляції» ПВЗВТ українській виробник розглядав як «неіноземні» лише матеріали, які походять з України або з ЄС, то в межах «діагональної кумуляції» Пан-Євро-Мед до цього переліку потрапляють також матеріали, вироблені в інших країнах-учасницях конвенції. Це збільшує вибір постачальників, а отже — дає можливість зменшити вартість виробництва без втрати преференцій.

Для використання Пан-Євро-Мед необхідне дотримання трьох вимог:

треба стати учасником Конвенції;

між країнами-учасницями Пан-Євро-Мед, які планують скористатися діагональною кумуляцією, мають бути укладені угоди про вільну торгівлю;

в цих угодах має бути передбачено можливість використати Пан-Євро-Мед.

ПВЗВТ між Україною та ЄС з самого початку передбачала, що Україна приєднається до Пан-Євро-Мед. І з 2019 року ця конвенція офіційно запрацювала в Україні.

Але поки Україна має ЗВТ, що дозволяють користування Пан-Євро-Мед, далеко не з усіма країнами-учасниками. Діагональна кумуляція діє для торгівлі з ЄС та ЄАВТ. Після ратифікації запрацює в межах ЗВТ з Ізраїлем. Ще в декількох ЗВТ треба додати можливість використання Пан-Євро-Мед. Це стосується, наприклад, угод з Північною Македонією, Чорногорією, Грузією та Молдовою. Також на черзі ЗВТ з Туреччиною, переговори про яку досі тривають.

Україна вже почала втілювати Угоду в життя, й ми вже можемо говорити про позитивні зрушення. У 2017-2018 роках український експорт в ЄС стабільно зростає, причому вдвічі швидше, ніж в інші країни світу.

Згідно з опитуванням експортерів та імпортерів, яке регулярно проводить Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, приблизно третина респондентів вже виграла від запровадження Угоди про асоціацію, лише 6% — програли, тоді як більшість респондентів говорить про нейтральний вплив. У майбутньому більше половини очікують, що Угода матиме позитивний вплив на бізнес.

Щоб ці очікування справдилися, треба повністю реалізувати всі можливості, закладені в Угоду: зниження нетарифних бар'єрів, здешевлення переміщення товарів через кордон, використання діагональної кумуляції. Сама собою Угода мало що змінює, якщо за нею не стоїть сумлінна праця, яка і є запорукою успіху.

Більше про поглиблення відносин між Україною та ЄС читайте тут.